

RÎSUL E NECRUȚĂTOR

Teatrul Armatei (sala Uranus): *Musafiri nepoftiți* de M. Stehlik

Pe Miroslav Stehlik, ca reprezentant al dramaturgiei cehoslovace, spectatorii noștri din Capitală îl cunosc pentru dramatizările sale după Makarenko (*Steaguri pe turnuri* și *Viață nouă*), iar cei din provincie și pentru comedia *Musafiri nepoftiți* (Dragoste la țară) jucată pe scenele mai multor teatre de stat.

Subiectul piesei e destul de simplu și e mai bine să-l lăsăm chiar pe Stehlik să ni-l povestească :

„Doi condamnați evadează din închisoare și ajung la gospodăria chiaburului Doudiera. Acolo se dau drept diversioniști ca să aibă mai multă trecere și, timp de trei luni, trăiesc ca în sinul lui Avram. Unul din ei, așa-zisul Baron, dindu-se drept nobil moșier, ajunge să se logodească chiar cu fiica lui Doudiera, Milena. Dar Anicka, nepoata înfiată de Doudiera și exploatată de aceste rude, ea singură nefiind în stare să se apere — cu ajutorul iubitului ei Ian, milițianul din sat, descoperă pe cei doi impostori, la care în cele din urmă se adaugă un al treilea, un terorist adevărat“.

Simpla narare a intrigii piesei nu poate nici măcar sugera savoarea pe care o au situațiile în care Stehlik surprinde cu o mare capacitate de cunoaștere a realității, aspectele diverse și multiple pe care le capătă lupta de clasă în mediul sătesc. Chiaburul Doudiera, fost primar, lacom și hrăpăreț, e și acum stăpînul unei ascunzătorji garnisită pantagruelic cu alimente dosite de la colectare. Nu e întimplător însă că Doudiera a păstrat pentru „orice nevoie“ și un aparat de radiotransmisie. Împrejurările l-au făcut să adopte poziția lupului în blană de oaie, dar îndată ce i se vîntură în fața ochilor speranța „întoarcerii lucrurilor“ e gata să-și arate colții. Cei doi borfași își găsesc un nevisat azil mizînd pe cunoașterea psihologică a mentalității de clasă a lui Doudiera. Escrocul zis Baronul are în acest sens o justă intuiție a oamenilor. Contrastul comic e în acest fel realizat din plin, atunci cînd simulează (parodistic, de fapt, dar Doudiera, cu singele înfierbîntat, nu observă aceasta) toate trăsăturile unui josnic terorist. Hazul devine și mai plin datorită faptului că borfașii se impun cu atît mai mult cu cit ei simulează o brutalitate, un dispreț și un cinism mai dur — „calități“ care îi ridică în ochii chiaburului. În casa lui Doudiera, Stehlik face să se desfășoare imaginile destrămării puterii chiaburesți, ale crepusculului acestei lumi, care inebunită, avînd

senzația sfîrșitului iminent, se agață cu disperare de orice colac de salvare, chiar și de calitatea celor pe care le oferă „Baronul“ și „Căpitanul“. Nu lipsește nici figura clasică a unui „gură cască“ împăciuitor de profesie, „calitate“ datorită căciea e gata fără de voie a deveni o unealtă. Neaducînd în scenă ca eroi principali, personaje „pozitive“ (cu excepția Anicikăi, o fată nelămurită, crescută de chiaburi și aflată sub influența lor, dar care își limpezește conștiința, și a milițianului Ian, reprezentant al puterii populare), Stehlik lasă eroii săi „negativi“ să se autodemaste necruțător, relatănd astfel nu numai un simplu fapt dramatic, ci luminînd concepții de clasă, atitudini, poziții politice.

Concepută mai mult ca o farsă, burlescă pe alocuri, mizînd ades pe comicul gras de situație și la fel de des pe comicul verbal, pe „poantă“, piesa trăiește mai ales prin modalitatea cu care personajele satirizate, înfierate chiar de fierul roșu al unui rîs necruțător, sint demascate pînă la ultima lor esență. Intriga piesei, e drept, nu oferă nici meandre, nici mari surprize dramatice, construcția ei simplă e salvată adesea de ritmul replicilor și de savoarea lor. Stehlik a demonstrat și el, o dată mai mult, capacitatea corosivă a rîsului, desfășurînd scenice tipuri destul de bine surprinse în contururile lor generale. El nu face adînci investigații psihologice, nu sondează deci adîncuri sufletești, ci reduce aproape fiecare personaj la un „dat“ dramatic, din ale cărui coordonate eroul nu „evadează“ pînă la final. Caracteristică lui Stehlik îi este însă o anumită modalitate *directă* de a face legătura dintre personaj și public, de a spune faptului dramatic direct pe nume, cu o savoare de bună calitate. Puținătatea peripețiilor dramatice face însă oarecum lungi cele cinci acte, în pofida replicilor hazoase.

Meritul lui Miroslav Stehlik rămîne acela de a fi știut să demonstreze în limitele unei comedii, formele tot mai ascuțite ale luptei de clasă la țară, afirmînd totodată, prin perspectiva piesei, de partea cui se află viitorul.

Florin Scărlătescu — regizor și interpret principal totodată — a intuit mai cu seamă modalitatea de farsă a textului dramatic și s-a apropiat în munca scenică de cele două roluri cheie: Căpitanul și Baronul. El a lăsat friu liber unei largi mișcări a actorilor în scenă, nu s-a temut să împingă personajele pînă la grotesc și caricatură (poate și

Florin Scărlătescu (Baronul)
și G. Trestian (Căpitanul)

sub influența textului), dar a greșit prezentând în fața spectatorilor un fel de expoziție vivantă de stiluri diverse de interpretare, de la caricatura ușor manieristă a... regi-zorului interpret, la jocul sobru, realist, al lui Ion Pogonat, la cel ușor melodramatic al Mariei Săniuță sau la cel cu implicații naturaliste al lui Nucu Păunescu.

Acest mic mozaic artistic insuficient sudat a dat uneori un caracter de compartimentare spectacolului, ca un fel de sui-ă revuistică. Ar mai trebui ca interpreții să facă efortul de a-și susține în chip egal și ritmul, pe întreg parcursul spectacolului, pentru a nu mai capota în cele două acte finale...

Spectacolul trăiește, în mare măsură, prin creația valoroasă a lui Gh. Trestian, admirabil interpret al rolului „Căpitanului”, discret până la finețe artistică, exploatarea efectelor comice într-o manieră personală, mult îmbogățită de contactul cu teatrul de proză. Seriozitatea „chaplineană” cu care el evidențiază contrastul comic demascator, candoarea suavă pe care o dă nuanțelor celor mai diverse, ni-l înfățișează pe actor la maturitatea unor potente artistice.

Florin Scărlătescu are un haz propriu, dublat de o mimică vie, uneori însă puțin cam exagerată și prea explozivă. Ion Pogonat s-a remarcat la Teatrul Armatei ca interpret al unor roluri foarte diverse, aducând în scenă și de astă dată, în rolul lui Doudjera, un precis simț al compoziției scenice, realizându-l sobru, ceea ce a dus și mai mult la demascarea personajului, demonstrând deci o gândire temeinică asupra rolului. Jeni Argeșeanu a surprins, printr-o agitație plastică de calitate, profilul chiaburoaicei, iar G. Guriță a reușit să dea viață unui rol palid și șters.

Surprinzător de banal decorul lui Ipsier, de obicei mai aplecat spre căutări îndrăznețe.

Cu recomandarea de a nu lăsa interpreții să alunece pe linia unei farse grotești (cum se întâmplă adesea cu comediile de acest gen), sintem încredințați că spectacolul Teatrului Armatei se va bucura de aprecierea publicului.

Al. Popovici